

TUL se stala významným centrem evropského bádání o Indii

26.8.2025 - Adam Pluhař | Technická univerzita v Liberci

O Indii sice existuje množství studií a historických záznamů, projekt ESIND však jde vůbec poprvé cestou systematického srovnání pohledu různých evropských národů na indický svět. Nejde jen o akademickou debatu - tento pohled totiž ovlivňuje i současné politické a ekonomické vztahy, stejně jako kulturní porozumění. A právě tady má Evropa co dohánět.

„Evropané v moderní době poznávali indický svět prostřednictvím vlastního vývoje, zejména mnohasetleté křesťanské tradice uvažování. Každá kultura má ale dnes vlastní intelektuální sebereflexi a mnohé specifické otázky. Problémy s vnímáním Indie ze strany Evropanů sahají velmi hluboko,“ upozorňuje uznávaný znalec Indie – docent Martin Fárek z katedry geografie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TUL, jenž stojí v čele projektu.

Docent Fárek připravoval projekt s několika zahraničními kolegyněmi a kolegy a jde tak o zúročení mnohaleté mezinárodní spolupráce. Významný podíl na projektové žádosti měl prof. De Roover z univerzity v Ghentu v Belgii.

První projekt svého druhu: komparace evropských představ o Indii

Projekt ESIND si klade za cíl vysvětlit nejen vybrané fenomény indické kultury, ale i společnosti, historie a náboženství. Cílem je najít odpovědi na celkem pět výzkumných otázek projektu. Lze například říci, že panuje značná shoda v otázce evropského povědomí o tzv. kastovním systému v Indii? *„Máme celé klubko problémů, s nimiž se v projektu snažíme na solidní odborné úrovni vypořádat. Nejedná se jen o jednotlivá klišé, ale o celé struktury otázek, myšlenek a představ, které se v Evropě utvářely po velice dlouhou dobu,“* říká Martin Fárek.

Důležitým krokem k proměně situace je podle něj hlubší uvědomování si toho, že evropské teorie, úvahy i stereotypy ohledně Indie a Indů nám často říkají mnohem více o naší vlastní kultuře, nežli o Indech. *„Pak přijde i větší otevřenost k novým, platnějším vysvětlením,“* říká docent Fárek a dodává: *„Specifickým výzkumným zaměřením a v takovém rozsahu se dosud nikdo komparací evropského vnímání Indie nezabýval. V projektu máme také dosud největší zastoupení evropských zemí.“*

Aktuálně je v projektu zapojeno 110 lidí ze třiceti osmi států, včetně Indie. Badatele zaujaly jak výzkumné otázky a teze, které tvoří odborné jádro projektu, tak snaha hlavního řešitele projektu o rozsáhlou komparaci vnímání Indie mezi různými evropskými národy.

Projekt ESIND přímo navazuje na vědeckou práci docenta Fárka *„Indie očima Evropanů: Orientalistika, teologie a konceptualizace náboženství“*, jež vyšla roku 2015 v nakladatelství Karolinum. V monografii autor ukázal, jak evropské – původně teologické – představy formovaly naše chápání Indie, a jak tento obraz převzali i mnozí indiští myslitelé. *„To bylo důležité téma, které jsme v projektu dále rozvinuli v širším evropském srovnání,“* říká Fárek.

Na podnět zahraničních kolegů pak v roce 2021 vyšla stejná kniha pod názvem *„India in the Eyes of Europeans: Conceptualization of Religion in Theology and Oriental Studies“*. Kniha, již má v distribuci Chicago University Press, sklízí velmi pozitivní recenze v zahraničí, Indii nevyjímaje.

Docent Fárek měl mimo jiné možnost svoji monografii představit v podcastu Dr. Rádž Balkarana (Kanada) „The New Books in Indian Religions“, který popularizuje vědecké knihy o náboženství a kultuře Jižní Asie. Šlo o prestižní pozvání, neboť v podcastu zatím z drtivé většiny vystupovali odborníci z USA, Velké Británie a Kanady. Na knihu také vyšla příznivá recenze v prestižním časopise Numen. International Review for the History of Religions (nakladatelství Brill).

Projekt ESIND nestojí jen na akademických textech – jeho ambicí je propojit výzkum s praxí a vzděláváním. Vzniká tak rozsáhlá databáze překladů evropských textů o Indii z více než 30 jazyků do angličtiny. Databázi autoři projektu spustili a je dostupná odborníkům i široké veřejnosti. Zájemce ji najde na úvodní webové stránce projektu v pravém horním rohu pod odkazem Digital Platform. Databáze obsahuje překlady ukázek nebo celých textů z různých jazyků a umožňuje vyhledávání podle různých kritérií (stát, období, atd.) i podle klíčových slov.

Výstupy projektu budou odborné publikace, databáze překladů textů z více než třiceti jazyků do angličtiny, mezinárodní letní školy pro mladé badatele, specializované workshopy pro vybrané skupiny mimo akademickou sféru, společné panely na mezinárodních odborných konferencích, popularizace témat a výsledků projektu prostřednictvím blogů, rozhovorů a podcastů. *„Už nyní se rýsují první zajímavé poznatky, které budeme v dalších dvou letech připravovat k publikování,“* doplňuje docent Fárek.

První letní škola projektu se uskutečnila letos v červenci na Technické univerzitě v Liberci. Zúčastnilo se jí 32 mladých badatelů ze 16 zemí a učilo v ní osm zkušených badatelů z projektu ESIND. I to potvrzuje mezinárodní zájem o téma a aktuálnost výzkumu.

Docent Fárek, zároveň upozorňuje na unikátní zapojení střední a východní Evropy – regionů, které dosud zůstávaly mimo hlavní proud výzkumu indologie. *„Naši badatelé se na Indii v některých tématech dívali jinak než britští orientalisté nebo francouzští misionáři. Je důležité tento pohled do celkové mozaiky zahrnout.“* Projekt tak systematicky analyzuje české i další prameny – od cestopisů Zikmunda a Hanzelky přes texty českých orientalistů až po osobní korespondenci a překlady literatury.

Projekt ESIND je financován evropským programem COST (European Cooperation in Science and Technology) a díky jeho pravidlům je otevřený dalším zájemcům z akademické i neakademické sféry. V listopadu se chystá první workshop pro zájemce z Technické univerzity v Liberci.

„Tímto chci kolegyně a kolegy z TUL srdečně pozvat k zapojení se do projektu. ESIND je výjimečnou příležitostí, jak nahlízet na vztahy Evropy a Indie novým způsobem – a přispět k překonání zažitých stereotypů i k hlubšímu mezikulturnímu porozumění,“ uzavírá docent Fárek.

Adam Pluhař

<https://tuni.tul.cz/a/tul-se-stala-vyznamnym-centrem-evropskeho-badani-o-indii-162808.html>